

V Avstriji smo v tem oziru daleč nazaj za Francozi. Nekatere stroke umetelne obrtnosti so se sicer znatno razvile, vendar še ne more nobena konkurirati s francoskimi izdelki, največ ker so vsi ti proizvodi premalo umetniško izdelani.

Pri nas Slovencih je umetelna obrtnost še v povojih. In kaj bi ne bila, ko niti dovolj krojačev in črevljarjev nimamo. Strokovna šola za lesno obrt in za čipkarstvo v Ljubljani se lepo razvija in priznati se mora, da se učni uspehi jako lepi. Lesorezna dela so lepa in ukusna, četudi še dolgo ne tako, kakor bi mogla biti in kakor bi bila, da imamo v tem oziru kaj tradicije in tudi kaj občinstva. Žal da razen lesorezne šole v Kočevju ni dobiti na Slovenskem zavodu, v katerem bi se gojenci navajali k umetelni obrtnosti, saj so vsi obrtni zavodi, naj se imenujejo že kakorkoli, namenjeni sami praktični omikl, omejeni na vsakdanje potrebe.

Nekaj izboljša te razmere obrtna šola, katera se osnuje v Ljubljani, največ koristi pa je pričakovati od obrtnega muzeja, in zato iskreno želimo, da se ustanovi čim prej mogoče.

Kmetijstvo.

Jeli treba tudi svinje snažiti?

Pri umni reji donašajo prašiči obilnih koristij. Od svinje lahko malo da ne vse obrneš v prid; tudi parklji, kosti, ščetine in čreva ne gredo v nič. Svinjsko meso in mast je skoro jedini poboljšek, ktere ga si sme privoščiti ubožnejši kmetovalec. Prašič se spita v kratkem času ter vrže lepe bankovce; za debela svinjčeta se najdejo vedno dobri kupci. Ali svinje bi dajale še mnogo več dobička, ako bi jih pravilno držali (gleštali), tečno krmili in večkrat snažili. Naš gospodar pa tega ne pozna. On svinjo povsem zanemarja, na pravilno hranjenje in na zdrave hleve se ne ozira, za čistočo in snago se prav nič ne briga; za vsako drugo domačo žival bolj skrbi, kakor za prašiča. In baš to je največja napaka pri naših svinjerejih; zaradi tega toliko boleznij, toliko nesreč in toliko neuspehov!

Gledé na krmljenje in na snago storé naši posestniki navadno tó-le: V nesnažno, s staro, okisano pičo do polovice napolnjeno korito vržejo nekoliko klaje, sem in tja površno nasteljejo. Jedino, kar storé za svinjsko snago, ja površno nastiljanje. Ljudje živé namreč še dandanes v neki nespametni veri, ktera uči krivo, da se valja prašič zavoljo same nesnažnosti po blatu. „Čim bolj je svinja blatna, čim bolj nesnažna, tim bolj ji tekne, tim bolj se redi,“ tako zatrjujejo neumni nevedneži. To misel so pododovali od svojih starih očetov in se dandanes se je držé, kakor klošč pasje kože. Pred toliko in toliko leti ni bila živinoreja tako razvita, kakor je današnje dni. Ljudje so videli, da valja svinjče po blatu, ter so dejali: „Glej no, kako mu to dobro dé.“ To mnenje se je preneslo od očeta na sina, od tega na njegove otroke, in

tako je šlo od ust do ust ter se je ohranilo med nekterimi nepokvarjeno do današnjega dne. Hvala Bogu, da se nahajajo tudi že gospodarji, kateri so se otresli starinske navade ter se držé novih in koristnih izkušenj. Umen živinorejec dá prasičem dosti sveže vode, da se v njej okópajo, očistijo in ohladé; nadalje je omiva vsak dan s hladno vodo, potem jih pa odrga s slamo. Debele svinje tudi po zimi — a ne z mrzlo, ampak z mlačno vodo — in kasneje jih odrga s cunjjo, da se posušé. Ta posel izvršuje v gorkih svinjakih, kajti znano mu je, da se sicer prašiči prehladé.

a) Svinja ljubi čistočo in snago baš tako, kakor vsaka druga domača žival. b) Čist in snažen prašič je vedno bolj zdrav ter c) donaša večjih dohodkov, kakor nečist in umažan. To troje bom skušal častitemu čitatelju v kratkem dokazati, da bo v prihodnje umno ravnal, sebi v korist, a meni v veselje.

Prašič pušča svoje blato vedno v jednoistem kotu svinjaka, da si ne ogrdi vsega ležišča; nikdar se ne vleže na onesnaženi prostor. Ako je le še nekoliko čiste slame v hlevu, poišče si jo ter zarije v njo. Ker se osnaži vedno v jednom kotu, in ker se ne vleže v blato, zatorej ljubi čistočo in zametuje nesnago. Res je, da se svinja rada drži blata, luž in mlak, a to stori le zaradi tega, da se ohladi. Privošči svinji čiste vode za kopanje, osnaži jo po koži, in prepričal se boš, da ne pojde nič več v blato in mlako. Ali si še videl kdaj, da se je valjalo svinjče po zimi v blatu? Po zimi tega ne stori, ker mu ni vroče, a po letu mora iti v nesnažne mlake, ker mu ne daš hladne in čiste vode.

Snaženje kože in omivanje z vodo je svinjam ravno tako, ali še bolj koristno, kakor ostalim domačim živalim. Zaradi pomanjkanja vode in nesnažnosti nastane mnogo svinjskih boleznij. Vsak se je že lahko prepričal, da bolehajo prašiči po letu češče, kakor po zimi. Vzrok tej prikazni je nesnaga in velika vročina, ktera škoduje posebno debelim svinjam. Ta povzročitelj pa se lahko odstrani s hladno vodo in snaženjem; pravi nespametnež je torej tisti, ki se ne varuje škode. Zakaj pogine v železniških vozovih toliko debelih prašičev? Zavoljo tega, ker jim primanjkuje sveže (frišne) vode, da bi se skopali in ohladili. Kaj je vzrok rsličnim izpuščajem na koži, kateri so včasih precej nevarni, ker jim se pridruži huda groznica? Najprvi, najpoglavitejši in najčešči vzrok tej bolezni je vročina in nesnaga. Uši opažamo največkrat na blatni in zanemarjeni koži; čista živina ne postane ušiva. Akoravno se priklati sem in tja kaka uš, vendar se hitro odstrani s snaženjem. V nesnažnih svinjakih dobé zanemarjeni pujski včasih toliko ušij, da začnó hirati in hujšati in često tudi poginejo. Gniloba ščetin je jako nevarna svinjska bolezen, vsled ktere pocepa mnogo živalij. Na gnilobi ščetin bolan prašič postane slab, nevečen in kasneje prav nič ne jé. Dlesna mu je vneta, iz gobca se izceja, smrdljiva slina. Ščetine tičijo prav rahlo v koži, malo dete jih more izpuliti; na koncu vsake izpuljene ščetine opazimo kapljico črne krvi. Žival vidno hira, da, često

tudi pogine. Kaj pa je vzrok tej bolezni, in kako jo za-
branim? Najpoglavitejši vzrok gnilobi ščetin je nesnaga.
Omenjeno bolezen odvrnemo také-le: Svinje držimo v
snažnih svinjaki, dajemo jim tečne piče ter sveže vode
za pijačo in kopanje, slednjič jih očedimo vsak dan po
koži. Prašiči postanejo ikrasti, ako se klatijo po nečistih
kotih in po straniščih, ker se nahaja človeško blato. Ži-
vinozdravništvo uči, da se prikaže rudečica ali svinjska
kuga največkrat med svinjami tistih gospodarjev, kateri
jih drže vse leto v nečistih hlevih ter se za snaženje
prav nič ne zmenijo. Nesnaga sicer ne povzroči svinjske
kuge, ali vendar jo pospešuje. t. j. nesnažne živali zbolé
češče, kakor pa snažne.

Čeden in čist prašič se bolj razvija, hitreje raste
ter se bolj spita, kakor nečist in nesnažen. To uči vsak-
danja izkušnja, in o tem se more vsak sam prepričati.
Bodi mi dovoljeno v dokaz navesti vzgled, kterega sem
izvršil pred nekoliko leti: Za poskus sem odbral dve si
popolnoma podobni svinji. Bili sta jednako staro, jednako
veliki ter jednako težki. Prva je bila 14 dni v nečednem
hlevu, rila je po blatu, kolikor ji je bilo drago, ter se ni
prav nič čedila. Drugo svinjo pa sem ukazal zapreti v
čist svinjak, vsak dan so jo izmili s svežo vodo, in tudi
za kopanje je bila hladna voda vedno pripravljena. Obe
svinji sta dobivali jednako hrano v jednaki meri. V 14
dneh je tehtala čisto in čedno držana svinja blizo 1 kilo-
gram več, kakor njena nesnažna tovaršica.

Otresi se, ljubi čitatelj, zastarele in jako napačne
misli, ktera zatrjuje, da ni potrebno snažiti prašičev. Samo
poskusi in redno izvršuj, kar sem ti nasvetoval, korist
in dobiček ue bodeta izostala. Sploh pa se drži natanko
vseh navodil, ktera zem ti razlagal v pričujoči knjigi, in
kmalu se boš prepričal o veliki vrednosti njenih nauk.
Osvedočil se boš, da je vse čista in gola resnica, kar uči
— „Umna živinoreja“.

Poučni in zabavni del.

Nekoliko besed o ženskem vprašanju.

(Spisala Pavlina Pajkova.)

(Konec.)

Tudi kmečki in delavski stan ne spada v to mno-
žico. Kmečka in rokodelska hči, če se ne omoži, gre
služit in ako je pridna in poštena, preshrbljena je za celo
svoje življenje.

Drugače pa se godi nepremožnim — in nepremožne
so malo da ne vse — uradniškim hčeram. Oae so pri-
siljene, ali se omožiti ali pa si z vednostmi zagotavljati
obstanek. Ker se pa vsaka možiti ne more, tedaj je na-
ravno, da se morejo tem više izobrazovati za kakov njim
primeren stan. Takim ženskam moralo bi človeško društvo
že iz sočutja prihiteti na pomoč in z dobrimi nasveti,
vzpodbudnimi besedami podpirati jih v doseg njih na-
mena, kedar si pridnostjo, učenjem in lepim vedenjem

prizadevajo, pridobiti kako javno ali zasebno službo. A
ne, da bi jih človeško društvo pri tem podpiralo, še za-
smehujejo jih moški čestokrat zasebno in včasih tudi
javno. Kako se zabavlja ženski učenosti! Da je tako ra-
vnanje brezsrdno in da kaže moralno popačenost, ni mi
treba še le razlagati: saj je očevidno. Ali niso take ženske
še mnogo bolj spoštovanja vredne, kakor one, ktere imajo
v borbah za življenje na svoji strani podpiratelja, brani-
telja, soproga?! — Marsiktera izobrazena ženska, ko vidi,
da jo zasmehujejo, zato ker bi si rada z ukom zaslužila
boren obstanek, in ko previdi, da je nje trud, njena
marljivost in prizadevanje brez uspeha, marsiktera taka
ženska zaide obupna s pota poštenosti, po kojem je dotlej
hodila.

Koliko je tudi žensk, ki stopijo v zakon ne samó
brez ljubezni in spoštovanja do soproga, temveč celó z zo-
pernostjo do njega. To pa iz edinega uzroka, ki se bojé
v bodočnosti nepreskrbljene ostati. Ko bi ženskam bilo
odprto več potov k dušnemu razvitku in javnim službam,
kakor doslej, gotovo bi se zmanjšalo število nesrečnih za-
konov in rodbinskih bed.

Imela sem na Slovenskem večkrat priliko poslu-
šati, kakó so se rogali kakšni učiteljci, kakó se je
celo društvo zabavalo na nje račun, brekujóč jo brez
usmiljenja in dostojnosti, kakor da bi ženska, ki se je
ravno istega učila kakor moški nje tovariš, ki se je pod-
vrgla istim izpitom kakor vsak učitelj, ne znala in ne mogla
vestno izpolnjevati svojih stanovskih dolžnostij, kakor da
bi ženska, ki sama živi ne mogla živeti npravnega, vzgle-
dnega življenja.

Zakaj pa moški samicam in ukaželjnim ženam tako
preradi zabavljajo? — Gotovo ne zato, kakor da bi žen-
skam potrebne zmožnosti do znanja manjkalo, ampak iz
edinega predsodka, ker je baš ženska in ne moški.

Moškim sta prirojeni dve glavni slabosti: vlado-
željnost in presamosvestnost. Oni hočejo v vsem biti prvi
in ne trpijo, da bi bitje, ktero imenujejo slabotno, opra-
vljalo njim enake opravke, da bi se one povzdignilo do
one stopinje izobrazenosti, ktero doseči je po njihovem
napuhu in krivem mnenju samo moškim mogoče in do-
voljeno, in ker se tudi dalje bojé, — in to po pravici —
da bi jih ženska, kar zadeva točnost, vestnost in vztrajnost
v izpolnjevanju dolžnostij ne prekosila.

Neomoženim ženskam pa zato zabavljajo, ker v
svoji domišljavosti menijo, da ženska sploh na drugo ne
misli in po drugem ne koprni, nego da dobi soproga.
Kako se pri tem motijo!

Da je pri ženskah res želja do zakona bolj iskrena
nego pri moških, uzrok temu tiči edino v strahu od ne-
preskrbljive bodočnosti. Dajte ženskam več prilik, na do-
stojen način priti do kruha in videli bodele zmanjševati
se število prisiljenih in dogovorjenih zakonov. Zakaj ne
bi ženske kakor na Nemškem, na Italijanskem, na Fran-
coskem opravljale ne samó učiteljske, temveč tudi druge
manjše javne službe? Koliko je takih majhnih služeb na
pr. pri pošti in telegrafu. vzlasti po trgih in vaseh, v